

ทัศนคติต่อการบริหารโลหิตและพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโลหิต

นางสาว ดุษณี วินิจฉัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต

สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0443-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ATTITUDE AND RISK BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION
OF SECONDARY SCHOOL STUDENT IN PROVINCIAL REGIONS

Miss Dutsanee Winitchai

คุณย์วิทยากร
วิชชาร์โภวัติยาศัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Community Medicine

Department of Preventive and Social Medicine

Faculty of Medicine

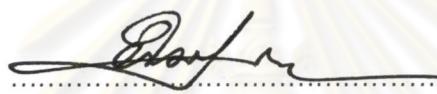
Chulalongkorn University

Academic Year 2001

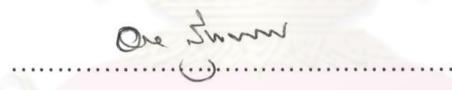
ISBN 974-17-0443-7

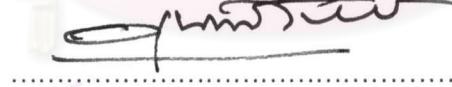
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ทัศนคติต่อการบริหารโลหิตและพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน
โดย	มัชymศึกษาตอนปลายในส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโลหิต
สาขาวิชา	นางสาวดุษฎี วินิจฉัย
อาจารย์ที่ปรึกษา	เวชศาสตร์รุ่มชน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์นายแพทย์อานันท์ วรยิ่งยง
	ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทัศสนี นุชประยูร

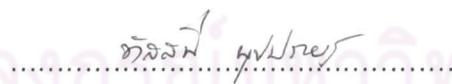
คณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

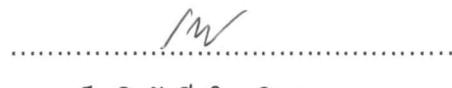

..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์นายแพทย์วิริมย์ กรมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์องอาจ วิพุทธิร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์นายแพทย์อานันท์ วรยิ่งยง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทัศสนี นุชประยูร)

..... กรรมการ
(แพทย์หญิงรัชนา ใจเจริญ)

ดุษณี วินิจฉัย : ทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตและพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต (ATTITUDE AND RISK BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENT IN PROVINCIAL REGIONS) อ.ที่ปรึกษา : อาจารย์นายแพทย์อานันท์ วรยิ่งยง, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทัศสนี นุชประยูร จำนวน 100 หน้า. ISBN 974-17-0443-7.

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการบริจาคโลหิต พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,965 คน จากจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของภาคบริการโลหิตแห่งชาติจำนวน 4 จังหวัดคือ ชลบุรี นครราชสีมา เชียงใหม่ และ นครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสั่งไปโรงเรียนที่สุ่มเลือกได้ โดยทางไปรษณีย์ ระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 เปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ Mann – Whitney U – test และ Chi - Square test

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-23 ปี(ร้อยละ 87.5) มีน้ำหนักตัวเฉลี่ย 53.1 กิโลกรัม, ร้อยละ 85.3 ไม่มีโรคประจำตัว, ร้อยละ 13.8 เคยบริจาคโลหิต เหตุผลในการตัดสินใจบริจาคโลหิตครั้งแรก คือช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์ร้อยละ 96.7 และในกลุ่มนักเรียนที่เคยบริจาคโลหิต มีความตั้งใจที่จะบริจาคโลหิตเป็นประจำ ร้อยละ 37.6 ส่วนกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยบริจาคโลหิต มีความตั้งใจที่จะบริจาคโลหิตเป็นประจำเพียง ร้อยละ 8.5 จะบริจาคเป็นครั้งคราวร้อยละ 45.9 จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เคยบริจาคโลหิตและไม่เคยบริจาคโลหิตมีทัศนคติต่อการบริจาคโลหิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p<0.05$) และพบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องพฤติกรรมเสี่ยง(ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิต)เช่นการมีเพศสัมพันธ์และการใช้สารเสพติด(การสูบบุหรี่ และ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p<0.05$) ส่วนการใช้ช่องให้วัณกับผู้อื่น(ประเทบทองมีคุณและแปร่งสีฟัน) และการเที่ยวสถานเริงรมย์พบว่าไม่มีแตกต่างระหว่างนักเรียนที่เคยบริจาคโลหิตและไม่เคยบริจาคโลหิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p>0.05$) ยกเว้นในเรื่องการใช้มีดโกนร่วมกับผู้อื่น ที่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p<0.05$)

จากเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติผู้บริจาคโลหิตของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สถาบันชาดไทย พบร่วม ร้อยละ 24.2 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีคุณสมบัติที่บริจาคโลหิตได้ ดังนั้นการศึกษานี้แสดงให้เห็นแนวทางในการจัดหาโลหิตที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้นได้ จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้ โดยสร้างแรงจูงใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคโลหิต และรู้จักหลีกเลี่ยงจากการพฤติกรรมเสี่ยงที่มีผลต่อการบริจาคโลหิต

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสัมคม
สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต..... อรุณี วังดับ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... กัลยาณี ผุญ/กานต์

437 52205 30 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE

KEY WORD : ATTITUDE / RISK BEHAVIOR / BLOOD DONATION / SECONDARY SCHOOL STUDENT

DUTSANEE WINITCHAI : ATTITUDE AND RISK BEHAVIOR REGARDING BLOOD DONATION

OF SECONDARY SCHOOL STUDENT PROVINCIAL REGIONS. THESIS ADVISOR :

DR. ARNOND VORAYINGYONG, THESIS CO ADVISOR :

PROF.DR.THASSANEE NUCHPRAYOON, 100 pp. ISBN 974-17-0443-7.

The objective of this descriptive study was to evaluate the attitude and risk behavior regarding blood donation among 1,965 secondary school students. The study was conducted in 4 rural provinces where the Regional Blood Transfusion Services of the Thai Red Cross Society are located,i.e. Chonburi, Nakorn Ratchasima, Chiengmai, and Nakorn Srithamaraj. Data were collected through questionnaires, which were sent by mail during December 2001 to February 2002 . Mann – Whitney U – test and Chi square test were used to test for their significance.

Most student were 16-23 years old of age(87.5%) with an average weight of 53.1 kilograms. 8.3% were in good health; 13.8% had past experience of blood donation; 96.7% gave blood by the expectation that blood will save other people 'live . Among those who donated blood , 37.6% of them intended to become regular blood donor. Among those who had never donated blood ,8.5% of them intended to become regular blood donor in the future while 45.9% intended to donate blood occasionally. There were statistically significant difference between donated and never donated groups in risk behavior related to blood donation, especially sexual relation ,smoking ,alcohol consumption ($p<0.05$) Other risk behavior except sharing used blades were not statistically significant different among those two groups($p>0.05$).

This study also showed that 24.2% of the secondary school students fulfil the national criteria for being blood donors. This group will become long last safe blood donors if more efforts would be done through the head of school mater's participation, more education on risk behavior and blood related diseases , the usefulness of blood donation and providing mobile blood collection at school regularly.

Department of Preventive and Social Medicine Student's signature.....

Field of study Community Medicine Advisor's signature.....

Academic year 2001 Co-advisor's signature.....

Arnond Vorayinyong

Thassanee Nuchprayoon

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณา คำแนะนำต่างๆ และความช่วยเหลืออย่างดีอีกด้วยจาก อาจารย์นายแพทย์อานันท์ วรริย์ยง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ศาสตราจารย์แพทย์หญิงทัศสนี นุชประยูร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และขอขอบคุณรองศาสตราจารย์นายแพทย์องอาจ วิพุธศิริ ที่กรุณามาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ และคำชี้แนะต่างๆ ขอขอบพระคุณ 医師 หญิงรัชนี โโคเจริญ ผู้อำนวยการศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ที่กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการโลหิตทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ กับผู้วิจัยตลอดการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัยเวช นุชประยูร ที่กรุณารасลະເວລາໃຫ້ คำแนะนำในการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกัน และสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่กรุณามาให้คำแนะนำ

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 18 โรงเรียน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ และน้อง นิสิตปริญญาโท สาขา เวชศาสตร์ชุมชน สาขาวิชารือนมัย เพื่อนๆ วช. 12 ทุกคน โดยเฉพาะ คุณชนิดา บุตรคล้ายที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดี เช่นกما และคุณศุภรัตน์ เดชกำภู เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ-คุณแม่ พี่สาว และน้องชายที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

**ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๒
กิตติกรรมประกาศ.....	๓
สารบัญ.....	๔
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญแผนภูมิ.....	๙
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำนำการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิด.....	5
นิยามเฉพาะของคำศัพท์ในการวิจัย.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	7
ปัญหาทางจริยธรรม.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. บททวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความรู้เรื่องโลหิตการบริจาคลอหิตและโรคที่ติดต่อได้จากการรับโลหิต.....	8
ทัศคติต่อการบริจาคลอหิต.....	14
พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคลอหิต.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
รูปแบบการวิจัย.....	24
ระเบียบวิธีวิจัย.....	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
ส่วนที่ 1 การตอบกลับของข้อมูล.....	32
ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล.....	33

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ต่อ).....	
ส่วนที่ 3 ทัศนคติและเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อการบริจาคลิขิต	37
พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคลิขิต.....	
ส่วนที่ 4 ขั้นตอนการบริจาคลิขิตและประสบการณ์การบริจาคลิขิต.....	48
ส่วนที่ 5 เปรียบเทียบการบริจาคลิขิตกับพฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยส่วนบุคคล.....	55
ส่วนที่ 6 การให้ระดับความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็น.....	65
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
สรุปผลการวิจัย.....	71
อภิปรายผลการวิจัย.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	81
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	81
รายการข้างใน.....	82
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม.....	90
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง	
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของการตอบกลับแบบสอบถาม จำแนกตามจังหวัดที่เป็นที่ตั้งของภาคบริการโลหิตแห่งชาติ และการสังกัดของสถานศึกษา.....	32
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	34
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของทัศนคติต่อบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	38
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละของทัศนคติต่อบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ให้ระดับทัศนคติเห็นด้วยปานกลางถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง และไม่เห็นด้วยถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งระหว่างนักเรียนที่เคยบริจาคโลหิตและไม่เคยบริจาคโลหิต.....	40
ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อบริจาคโลหิตและระดับนัยสำคัญทางสถิติ กับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	41
ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	42
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	44
ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงการใช้ของใช้ร่วมกับผู้อื่นและของมีค่าที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	46
ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมเสี่ยงด้านการเที่ยวสถานเริงรมย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	47
ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	48
ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	49
ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละของประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เคยบริจาคโลหิต.....	51
ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของเหตุผลที่ไม่บริจาคโลหิต และความตั้งใจบริจาคโลหิต ในอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่เคยบริจาคโลหิต.....	54
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ และระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	55
ตารางที่ 4.15 เปรียบเทียบการบริจาคโลหิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติด และระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	57

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบการบริจาคมหิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ พฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ชองใช้ร่วมกับผู้อื่นและของมีค่า และระดับ นัยสำคัญทางสถิติ.....	59
ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบการบริจาคมหิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ พฤติกรรมเสี่ยงด้านการใช้ชองใช้ร่วมกับผู้อื่นและของมีค่า และระดับ นัยสำคัญทางสถิติ.....	60
ตารางที่ 4.18 เปรียบเทียบการบริจาคมหิดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกับ ปัจจัยส่วนบุคคล และระดับนัยสำคัญทางสถิติ.....	62
ตารางที่ 4.19 ร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามระดับการให้ความสำคัญ ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคมหิด.....	65
ตารางที่ 4.20 ร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามระดับสภาพความเป็นจริง ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคมหิด.....	66
ตารางที่ 4.21 ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญและต่อสภาพความ เป็นจริง จำแนกตามร้อยละของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ให้คะแนน ในระดับมากถึงมากที่สุด.....	67
ตารางที่ 4.22 ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นต่อการให้ความสำคัญและต่อสภาพความ เป็นจริง จำแนกตามร้อยละของนักเรียนที่เคยบริจาคมหิด และไม่เคยบริจาก มหิดที่ให้คะแนนในระดับมากถึงมากที่สุด.....	68
ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคการจัดกิจกรรมบริจาก มหิดในโรงเรียน.....	69
ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละของการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งชมรมบริจาก มหิดภายในโรงเรียน.....	70

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
แผนภูมิที่ 2 การสุมตัวอย่าง.....	26

ศูนย์วิทยทรัพยากร อุปราชกรรณมหาวิทยาลัย